

МВС України
Харківський національний університет
внутрішніх справ

**Особливості організації
кінологічної діяльності
правоохоронних органів
в Україні**

Тези доповідей учасників
науково-практичного семінару

(м. Харків, 29 жовтня 2020 р.)

Харків 2020

УДК 342.951:351.82
О75

*Друкується згідно з рішенням оргкомітету
за дорученням Харківського національного університету
внутрішніх справ від 11.09.2020 № 113*

Особливості організації кінологічної діяльності
О75 правоохоронних органів в Україні : тези доп.
учасників наук.-практ. семінару (м. Харків,
29 жовт. 2020 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т
внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2020. – 64 с.

Збірник містить наукові розробки курсантів, студентів
та науковців Харківського національного університету
внутрішніх справ, присвячені дослідженню теоретичних і
прикладних аспектів кінологічного забезпечення діяльності
правоохоронних органів України.

УДК 342.951:351.82

*Матеріали викладені в авторській редакції з незначними
коректорськими правками. Відповідальність за точність
поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори та їх
наукові керівники.*

*Електронна копія збірника безоплатно розміщується
у відкритому доступі на сайті Харківського національного уні-
верситету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі
«Видавнича діяльність. Матеріали науково-практичних
конференцій, семінарів тощо», а також
у репозитарії ХНУВС (<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>).*

©Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2020

Зміст

ШВЕЦЬ Д. В.	
ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	5
БЕЗПАЛОВА О. І.	
КІНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ПЛАНУВАННЯ, РЕАГУВАННЯ НА ЗАГРОЗИ.....	7
СЕРХОВЕЦЬ С. В.	
РОЗРОБКА СТАНДАРТІВ КІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ.....	10
ТРОФІМЕНКО О. В.	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНОЮ ПРИКОРДОННОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ СЛУЖБОВИХ СОБАК ДЛЯ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ РІЗНИХ УМОВАХ.....	13
ВОЛОШИН О. Г.	
РОБОТА ІЗ ЗАПАХОВИМИ СЛІДАМИ НА МІСЦІ ПОДІЇ ТА БЕЗПОСЕРЕДНЄ ВИКОРИСТАННЯ ЇХ ДЛЯ ПОШУКУ ВІДСУТНЬОЇ ОСОБИ ЗА ГАРЯЧИМИ СЛІДАМИ.....	16
ШАТРАВА С. О.	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ КОМПЛЕКТУВАННЯ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ПІДГОТОВКА КІНОЛОГІВ.....	25
ДЖАФАРОВА О. В.	
КІНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗМІСТ	28

СЕЛЮКОВ В. С.

БАЗОВІ ЗАСАДИ ГОДУВАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК 31

КРЕПАКОВА М. Ю.

ВЗАЄМОДІЯ ВИБУХОТЕХНІЧНОЇ СЛУЖБИ
ТА КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ 34

ЧИШКО К. О.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ
СЛУЖБОВИХ СОБАК: СУДОВА ПРАКТИКА США
ЯК ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ 38

МАКАРЕНКО В. С.

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ СОБАК
ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ОСІБ, ХВОРИХ НА COVID-19 41

ГАРМАШ В. В.

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ І СУЧАСНИЙ СТАН
КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ 45

ЛЕГЕНЬКИЙ А. М.

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ В ДІЯЛЬНОСТІ
ПЕНІТЕНЦАРНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 48

КОРДЮКОВА К. В.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КІНОЛОГІЧНОГО
ПІДРОЗДІЛУ ПОЛІЦІЇ ГОНКОНГУ 52

УРБАН В. А.

ЩО РОБИТИ «ЧОТИРИЛАПИМ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ»
У ВІДСТАВЦІ? 55

ЄДУШЕВА К. В.

ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК У ДІЯЛЬНОСТІ
УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ 57

УДК 342.951:351.82

ШВЕЦЬ Дмитро Володимирович,

*доктор юридичних наук, доцент,
ректор Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

На сучасному етапі реформування органів правоохоронної сфери особливу увагу приділяють питанням розвитку кінологічних підрозділів та кінологічних служб. Навіть з урахуванням значного технічного прогресу та можливостей і горизонтів, які відкриває техніка для правоохоронних органів, кінологічні підрозділи здійснюють підтримку процесів боротьби зі злочинністю, забезпечують протидію незаконному обігу наркотичних речовин, вибухонебезпечних речовин, зброї, боєприпасів до неї. Кінологічні одиниці суттєво допомагають у рятувальних операціях, у розшуку зниклих або загублених людей, систематично використовуються під час забезпечення публічної безпеки та порядку, беруть участь в антитерористичних операціях тощо. Тому на сьогодні значно зросла потреба правоохоронної системи у висококваліфікованих кінологах та службових собаках. Це також обумовлюється появою великої кількості нелегальної зброї на території України, збройним конфліктом на Сході України, а також великою кількістю порушень публічного порядку під час масових заходів.

Підвищення ефективності діяльності кінологічних підрозділів безпосередньо залежить від якісного поголів'я службових собак, а тому належна увага повинна приділятися якісному відбору службових собак залежно від потенційних робочих якостей. Однак варто не забувати і про те, що самостійно навіть добре підготовлений собака не здатен виконувати покладені на нього завдання. Виходячи з цього, можна дійти висновку, що забезпечення кінологічних підрозділів собаками високого рівня не забезпечить ефективності за умови відсутності кваліфікованих та професійних кінологів.

Комплектування кінологічних підрозділів правоохоронних органів, у першу чергу, має відійти від системи формального заповнення штатних посад, яка сьогодні дещо прослідковується в окремих органах та підрозділах. Незважаючи на те, що останнім часом прослідковується тенденція підвищення професійності кадрів у кінологічних підрозділах, відсутність чітко визначених вимог для обіймання посади, що характеризуються чітким, нормативно визначеним переліком професійних якостей, ускладнює процес комплектування.

Організація комплектування є насамперед обов'язком керівного складу кінологічного підрозділу. Серед основних напрямів підвищення ефективності комплектування варто звернути увагу і на процес підвищення професійного рівня в рамках концепції безперервної освіти в Україні. Крім постійного підвищення професійної майстерності, важливим аспектом забезпечення ефективної діяльності кінологів зі службовими собаками є приділення уваги сумісності психологічних якостей кінолога та службового собаки під час закріплення їх як кінологічного розрахунку.

Ще однією проблемою сучасного етапу розвитку службової кінології є відсутність достатньої кількості закладів для ефективної підготовки кінологів, а також занижена штатна кількість кінологів у різних органах і службах. Як уже наголошувалось, використання службових собак у професійній діяльності правоохоронних органів набуває популярності, однак кількість кінологів, які здатні ефективно використовувати службового собаку для виконання професійних завдань, не збільшилась. Звідси випливає і підвищене навантаження на кінолога, і відсутність часу для належного дресирування собаки тощо.

На нашу думку, одним із ключових шляхів подолання вказаних проблем є оновлення адміністративного законодавства у сфері кінологічного забезпечення правоохоронної діяльності, що забезпечить не тільки інституційну спроможність ефективно реалізовувати кінологічним підрозділам свої функції, а й створить нове актуальне нормативне підґрунтя для діяльності зазначених підрозділів.

УДК 342.951:351.82

БЕЗПАЛОВА Ольга Ігорівна,

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач кафедри поліцейської діяльності та публічного
адміністрування поліції факультету № 3
Харківського національного університету
внутрішніх справ;*

 <https://orcid.org/0000-0003-2886-695X>

КІНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ПЛАНУВАННЯ, РЕАГУВАННЯ НА ЗАГРОЗИ

Постійні загрози у сфері оборони та безпеки України, які в будь-який час, можуть призвести до загострень стану публічного порядку та безпеки і навіть до воєнних конфліктів. Така ситуація сприяє актуальності постійної роботи у сфері безпеки і оборони України, яка ще тривалий час залишатиметься актуальною проблемою сучасної України. Цим обумовлюється важливість розробки дієвих шляхів та механізмів для ефективного попередження, профілактики і нейтралізації існуючих та потенційних загроз та ризиків, а також підтримання оборонного потенціалу держави, в тому числі підтримання безпеки всередині держави на рівні, який гарантуватиме належну її безпеку.

Наразі рівень розвитку оборонного комплексу та системи правоохоронних органів України є досить високим, хоча деякі напрями потребують більшої актуалізації та розвитку. Одним із таких напрямів є використання службових собак під час виконання різноманітних службових завдань у оборонній та правоохоронній сферах. В рамках роботи хотілося б акцентувати увагу саме на можливостях кінологічних команд під час реалізації завдань у сфері оборони та безпеки в Україні.

В Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України [1] серед переважної більшості завдань, які стоять

перед органами державної влади у сфері забезпечення безпеки, оборони та підтримання порядку в країні, виділено і перелік кризових ситуацій, що чинять негативний вплив на стан сучасного рівня безпеки та оборони. До таких кризових ситуацій віднесено: воєнні конфлікти; збройні конфлікти на державному кордоні міжнародного характеру так і внутрішньодержавні збройні конфлікти; провокації на державному кордоні; інші види загострення обстановки на державному кордоні; терористичні акти; участь у миротворчих операціях; ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного характеру, і тих, що спричинені терористичними актами; забезпечення розвитку оборонно-промислового комплексу. Варто наголосити, що в усіх наведених ситуаціях застосування кінологічних підрозділів, і безпосередньо службових собак, є вкрай актуальним.

Забезпечення цілісності державного кордону взагалі неможливе без використання службових собак. Ця діяльність є однією з функцій Державної прикордонної служби України, яка широко застосовує службових собак під час виконання професійних завдань. Активне використання службових собак на кордоні нашої держави, собак, які здатні майже стовідсотково виявляти порушення або реагувати на заборонені об'єкти, сприятиме підвищенню рівня безпеки державного кордону та його недоторканості. Крім цього, варто додати, що будь-яка військова діяльність пов'язана із загрозами для військовослужбовців. Службові собаки є тим засобом, який може забезпечити належний рівень превенції щодо безпечного виконання людьми функціональних інструкцій.

Використання службових собак в антитерористичних операціях, переважно є прерогативою Служби Безпеки України, підрозділи якої відносно недавно почали використовувати штурмових службових собак. Службові собаки значно ефективніше за людину орієнтуються у просторі, що значно актуалізує їх застосування під час різноманітних штурмів або затримань. Собаки не відчувають страху та здатні жертвуючи власним життям атакувати злочинців, терористів, чим рятують життя багатьох правоохоронців. Собака чинить більший

деморалізуючий вплив на порушників, від нього складніше сховатися і захищатися, він швидший за людину, хоча і не має вогнепальної зброї.

Ще одним важливим аспектом, про який варто зазначити, є те, що собака не дарма називається найкращим другом людини і дуже часто використовується для рятування її життя. Під час проведення рятувальних операцій кінологічні розрахунки різних служб, але переважно собаки-рятувальники, що використовуються підрозділами Державної служби України з надзвичайних ситуацій, здійснюють неймовірі, дуже небезпечні та відважні дії, результатом яких є знаходження постраждалих, зниклих, тих, що потребують допомоги людей. Не буде перебільшенням стверджувати, що в рятувальній діяльності більш ефективнішого способу ніж використання службового собаки для виявлення зниклих, постраждалих сьогодні не існує.

Підсумовуючи викладене вище, хотілося б звернути увагу на те, що оборонно-промисловий комплекс, який передбачає виробниче, науково-технічне та економічне забезпечення оборонної сфери, жодним чином не передбачає вироблення заходів щодо підвищення рівня кінологічного забезпечення відповідних органів державної влади, що суб'єктами сектору безпеки та оборони. У зв'язку з цим важливого значення набуває вироблення на рівні державної політики комплексу заходів, орієнтованих на включення напряму кінологічного забезпечення у комплекс діяльності у сфері оборонно-промислової діяльності нашої держави.

Список бібліографічних посилань

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»: Указ Президента України від 14.03.2016 № 92/2016 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016> (дата звернення: 10.10.2020).

УДК 351.74:355.23

СЕРХОВЕЦЬ Сергій Володимирович,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри кінології факультету безпеки

державного кордону

Національної академії Державної прикордонної

служби України імені Б. Хмельницького;

 <https://orcid.org/0000-0002-1439-1300>

РОЗРОБКА СТАНДАРТІВ КІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Ефективний розвиток сектору безпеки і оборони в сучасних умовах передбачає реалізацію низки напрямів, зокрема: удосконалення концептуальних та доктринальних засад підготовки та застосування військ (сил) і засобів сектору безпеки і оборони; централізація управління сектором безпеки і оборони у мирний час, у кризових ситуаціях, що загрожують національній безпеці, та в особливий період, підвищення рівня міжвідомчої координації і взаємодії; узгодження концепцій, стратегій і програм реформування та розвитку складових сектору безпеки і оборони; запровадження інтегрованої системи освіти, бойової і спеціальної підготовки персоналу у секторі безпеки і оборони із залученням викладачів, інструкторів із держав – членів НАТО і ЄС, формування нової культури безпеки зі збереженням за необхідності спеціалізації та індивідуалізації системи підготовки кадрів; підвищення фахового рівня персоналу сектору безпеки і оборони [1].

Досягнення зазначених цілей Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України передбачає реалізацію комплексу завдань, серед яких надзвичайно важливе місце посідає урахування й поступове прийняття стандартів і процедур ЄС і НАТО.

Уніфікація вимог як до процесів і процедур діяльності, так і до компетентностей фахівців кінологічних підрозділів сектору безпеки і оборони нині є досить актуальним питанням, а стандартизація їхньої професійної підготовки (у тому числі стандартизація системи підготовки й

використання службових собак) є вагомим аспектом налагодження тісного партнерства з аналогічними підрозділами правоохоронних структур ЄС.

Кінологічне забезпечення діяльності правоохоронних органів є системою заходів, які безпосередньо пов'язані з підготовкою й використанням кінологів зі службовими собаками з метою виконання завдань, що відносяться до компетенції відповідних складових сектору безпеки і оборони України. Однак, крім зазначених складових, ознаками поняття «кінологічне забезпечення» є: розведення, вирощування, утримання, перевезення, ветеринарне обслуговування службових собак [2; 3; 4].

Під стандартами кінологічного забезпечення розуміємо нормативний документ, який приймається уповноваженим правоохоронним органом відповідно до чинного законодавства та встановлює правила, настанови або характеристики кінологічного забезпечення чи його результатів. Зазначений документ спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості у сфері кінологічного забезпечення службової діяльності відповідного правоохоронного органу.

Розробка відповідних стандартів передбачає такі основні напрями: стандартизація підготовки фахівців підрозділів кінологічного забезпечення (у тому числі методики відбору кандидатів для проходження служби на кінологічних посадах); стандартизація підготовки службових собак відповідно до спеціалізації (у тому числі методики комплектування кінологічних підрозділів службовими собаками); стандартизація системи використання фахівців підрозділів кінологічного забезпечення зі службовими собаками для виконання завдань, які віднесені до компетенції відповідного правоохоронного органу.

Однак, потрібно зазначити, що нині вже зроблені певні кроки до розробки та впровадження стандартів кінологічного забезпечення. Зокрема, у практичній діяльності кінологічних підрозділів Збройних Сил України використовуються Міжнародні стандарти з питань протимінної діяльності (IMAS) 09.40 «Керівництво з використання мінно-розшукових собак», 09.41 «Операційні процедури виявлення мін собаками», 09.42 «Оперативні перевірки міннорозшукових собак та кінологів», 09.44

«Керівництво з охорони праці та загального догляду за собаками мінно-розшукової служби».

Вагомим кроком у стандартизації діяльності підрозділів кінологічного забезпечення стало розроблення та впровадження Державного стандарту підготовки фахівців за робітничою професією «кінолог» (код 6129 Класифікатора професій ДК 003:2010) у Кінологічному навчальному центрі Державної прикордонної служби України. Крім того, до освітнього процесу та службової діяльності підрозділів охорони державного кордону активно впроваджуються стандарти в кінології, які розроблені агентством FRONTEX спільно з країнами ЄС.

Проте, не зважаючи на позитивну динаміку розвитку кінологічного забезпечення у певних правоохоронних органах та військових формуваннях, спостерігаємо відсутність єдиних підходів до стандартизації цієї сфери діяльності в цілому.

Стратегічними кроками удосконалення системи кінологічного забезпечення складових сектору безпеки і оборони України вважаємо:

визначення на державному рівні вимог до кваліфікаційних і спеціальних знань фахівців кінологічних підрозділів сектору безпеки і оборони України та розроблення відповідних освітніх програм/стандартів їх підготовки;

розробка та розвиток концептуальних підходів співробітництва кінологічних підрозділів на національному й міжнародному рівнях шляхом стандартизації системи кінологічного забезпечення та уніфікації вимог до компетентностей фахівців;

встановлення єдиних вимог до змісту та якості професійної діяльності (з урахуванням специфіки діяльності правоохоронного органу), узгодження термінології (з урахуванням досвіду стандартів в кінології, які розроблені агентством FRONTEX спільно з країнами ЄС).

формування єдиного освітнього простору з питань кінологічного забезпечення як інтегративної системи;

формування уніфікованої системи кінологічного забезпечення, здатної централізовано здійснювати управління ресурсами в інтересах забезпечення військ (сил) і засобів сектору безпеки і оборони під час їх оперативного застосування.

Список бібліографічних посилань

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» : Указ Президента України від 14.03.2016 № 92/2016 // Президент України : офіц. сайт. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/922016-19832> (дата звернення: 13.10.2020).

2. Про затвердження Інструкції з організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України : Наказ МВС України від 26.03.2018 № 234 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0459-18> (дата звернення: 14.10.2020).

3. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : Наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16> (дата звернення: 15.10.2020).

4. Про затвердження Інструкції з організації службової кінології в Національній гвардії України : Наказ МВС України від 05.08.2014 № 772 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-14> (дата звернення: 15.10.2020).

УДК 37.032:355.137

ТРОФІМЕНКО Олег Володимирович,

*начальник Окремого контрольно-пропускного пункту
«Київ» Державної прикордонної служби України*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНОЮ ПРИКОРДОННОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ СЛУЖБОВИХ СОБАК ДЛЯ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ В РІЗНИХ УМОВАХ

Сучасний етап розбудови української держави як ніколи потребує підвищення рівня готовності кінологів Державної прикордонної служби України до забезпечення охорони державного кордону в сучасних умовах. Наслідки

дій підрозділів і нарядів із охорони державного кордону в останні роки показують, що, незважаючи на наявність різноманітної техніки, інженерних споруд, службові собаки, як і раніше, є одним із ефективних засобів охорони державного кордону. Ніщо не замінить їх при пошуку порушників кордону за запаховими слідами (при огляді транспортних засобів, вантажу, багажу, наркотичних засобів, зброї та вибухових речовин); при переслідуванні, затриманні, охороні та конвоюванні затриманих порушників кордону; при простеженні запахових слідів у зворотному напрямку; обшуку місцевості та приміщень; при одорологічній ідентифікації речей тощо [1].

В той же час, існують особливості використання службових собак Державною прикордонною службою України в залежності від природних умов.

Так, для використання в горах слід добирати фізично здорових службових собак, з міцним кістяком і добре розвиненою мускулатурою. Служба прикордонних нарядів у гірській місцевості (маршрут руху, місця для прослуховування собакою місцевості) організовується з урахуванням домінуючого напрямку вітру ущелинами гір у різний час доби та складного гірського рельєфу місцевості. Під час переслідування правопорушників по їх запахових слідах використовуються 2-3 службові собаки по черзі [2].

Якщо вести мову про несення служби прикордонними нарядами в лісистій місцевості потрібно робити зупинки і використовувати службових собак для прослуховування місцевості та пошуку запахових слідів правопорушників. У місцях лісорозробки, косовиці, випасу худоби, збирання грибів та ягід місцевими жителями службовий собака використовується на повіді [2].

На відкритій місцевості у вітряну холодну погоду (у місцях протягу на майданчику) на собак надягаються попони, періодично розтираються мочка носа, кінчики вух, кінцівки. У нерухомих нарядах використовується підстилка. За наявності насту, тористого льоду на кінцівки собак надягаються панчохи.

У спеку на відкритій місцевості (у відкритих місцях на майданчиках) на собак слід одягати білі бавовняні налобники, для захисту лап від опіків - панчохи, через кожні 10-15 хвилин роботи собаці потрібно надавати

відпочинок протягом 5-10 хвилин і поїти його водою, за потреби - змочувати голову та протирати мочку носа (у спеку інспектор-кінолог повинен мати одну фляжку з водою для себе, іншу - для собаки). Рух і зупинки (відпочинок) здійснювати на місцевості (у місцях), де немає застою теплого повітря. У місцях постійного й тимчасового розміщення собак цілодобово потрібно мати в годівницях свіжу й прохолодну воду та захист від прямих сонячних променів. Забороняється без гострої оперативної потреби використання службових собак в умовах високих та низьких температур (вище +25°C та нижче -20°C). Тривалість безперервної роботи службового собаки в таких умовах не має перевищувати 10 хвилин, а відпочинок після цієї роботи має бути не менше 30 хвилин [2].

Слід констатувати, що кінологічне забезпечення Державної прикордонної служби України спрямовано на забезпечення цілісності та незалежності нашої держави від протиправних посягань певної категорії осіб, а також свідчать про специфіку роботи інспекторів-кінологів служби під час використання службових собак у своїй діяльності щодо забезпечення державного кордону та необхідність їх змістовної підготовки.

Список бібліографічних посилань

1. Богданюк О. Д. Формування готовності до професійної діяльності у майбутніх офіцерів-кінологів Державної прикордонної служби : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2007. 22 с.
2. Про затвердження Інструкції з організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України : Наказ МВС України від 26.03.2018 № 234 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0459-18> (дата звернення: 10.10.2020).

УДК 351.741

ВОЛОШИН Олександр Гнатович,

старший викладач кафедри

криміналістичного забезпечення та судових експертиз

навчально-наукового інституту № 2

Національної академії внутрішніх справ (м. Київ)

РОБОТА ІЗ ЗАПАХОВИМИ СЛІДАМИ НА МІСЦІ ПОДІЇ ТА БЕЗПОСЕРЕДНЄ ВИКОРИСТАННЯ ЇХ ДЛЯ ПОШУКУ ВІДСУТНЬОЇ ОСОБИ ЗА ГАРЯЧИМИ СЛІДАМИ

Запаховий слід є специфічним матеріальним утворенням, що являє собою пахучу «летку» речовину, молекулярні зв'язки в якій відсутні, тому вона зосереджена в газоподібному, повітряному середовищі або розчинена в рідині. Він несе інформацію про властивості й ознаки матеріальних об'єктів, що завдяки цьому можуть бути виявлені. На думку спеціалістів, запах є хімічним «підписом» людини або матеріальної речовини.

Запахові сліди класифікуються за кількома ознаками.

За часом збереження запахові сліди особи поділяють на три види:

- свіжі (з моменту утворення пройшло не більше години);
- нормальні (з моменту утворення пройшло більше години, але менше трьох);
- старі (з моменту утворення пройшло більше трьох годин).

Зазначений поділ умовний. Відомі випадки, коли в безвітряну погоду на відкритій місцевості сліди зберігалися до 20 год. Стосується це насамперед слідів, утворених на предметах при тимчасовому контакті з різними частинами тіла людини (на сірниках, олівці тощо).

За стійкістю всі запахові сліди поділяються на два види:

- змінювані, що через певний час узагалі зникають, розсіюючись у навколишньому середовищі;
- відносно змінювані, законсервовані в спеціальній упаковці (скляній банці), що зберігаються впродовж двох і більше років.

За механізмом утворення всі запахові сліди умовно поділяються на сліди-джерела запаху і на сліди-запахи.

Сліди-джерела запаху. Сліди людей, тварин, комах, рослин, предметів органічного і неорганічного походження (твердих, рідких і сипучих), які одночасно є й слідами трасологічного походження (слід взуття або сліди рук на зброї), що несуть одорологічну і трасологічну інформацію. Вони поділяються на сліди-джерела запаху людини і сліди-джерела власного запаху.

Сліди-джерела запаху людини. Дають позитивний результат, якщо запах вилучається з поверхні тих або інших предметів, з якими стикалася відсутня особа, і зберігаються в спеціальній тарі. Цей вид слідів може бути представлений такими матеріальними об'єктами:

- речовина, що виокремилася з тіла людини твердими і рідкими частками;
- предмети постійного контакту з людиною (одяг, взуття);
- інші предмети (знаряддя праці, інструменти).

Сліди-джерела власного запаху. Всі матеріальні предмети, що мають властивість летючості і тому є джерелами запаху, тобто пахнуть. Тверді, сипучі і рідкі предмети (речовини), що вирізняються лише тим, що їх одорологічна інформація відбиває властивості об'єкта і не містить даних про людину. На місці події такими об'єктами можуть бути всі предмети (тіла) – знаряддя вбивства, гільзи, будь-які речі, до яких не торкалася потерпіла особа (предмети обстановки, речі, тварини, комахи, рослини, наркотики, фармацевтичні препарати, винно-горілчані вироби, самогон, ароматичні речовини, пально-мастильні рідини).

Сліди-запахи. Газоподібна суміш повітря з молекулами пахучої речовини. Тобто самого джерела запаху (об'єкт-тіло) немає, а його запах залишився. Сліди-запахи подібні слідам-речовинам інформацією про джерело, але відрізняються відсутністю в місці виявлення запахових слідів їхнього джерела.

Наведена класифікація слідів дозволить спеціалісту-кінологу і спеціалісту-криміналісту уявити всі можливі матеріальні предмети на місці події, що можуть нести запахову інформацію про відсутню особу.

З одорологічними об'єктами (слідами-джерелами і слідами запаху) на місці працює спеціаліст-кінолог, використовуючи службово-пошукового собаку.

Використання службово-пошукового собаки дозволяє вирішити такі завдання:

- визначити, чи перебуває відсутня особа на місці події або поруч з ним;
- знайти запаховий слід відсутньої особи і законсервувати його;
- виявити відсутню особу за “гарячими слідами” (наприклад, заблукала у лісі);
- оглянути місцевість і провести обшук у приміщеннях для виявлення джерела запаху або інших речових доказів.

Накопичений досвід використання запахових слідів у розслідуванні злочинів допомагає з'ясувати значну кількість питань, зокрема:

- одержання інформації про наявність або відсутність на предметах слідів визначеного запаху, що дозволяє виключити походження запахового сліду від конкретної людини;
- встановлення за запаховими слідами, вилученими з поверхні предметів, що є речовою обстановкою механізму злочину, а у разі однотипних злочинів, учинених однаковим способом, – можливої причетності до них тих самих осіб;
- установа особистості невстановленого трупа за зразками запаху;
- виявлення за первинними і вторинними запаховими слідами місця ймовірного перебування їх джерела (людини, предмета, документа тощо).

Для роботи на місці події із запаховими слідами використовують одорологічну валізу, куди входять: засоби, що забезпечують стерильність при роботі з джерелами; засоби відбору запахової інформації з джерела; засоби консервації і упаковки джерел запаху (див. мал. 1).

Мал. 1. Одорологічна валіза

Працюючи з об'єктами, що є слідами-джерелами запаху відсутньої особи, необхідно дотримуватися таких правил:

- дрібні предмети досліджувати за допомогою пінцета, а великі – у рукавичках;

- оглядати предмет насамперед на наявність слідів папілярних візерунків і сторонніх мікро- і макрочасток (слідів накладень);

- законсервувати після огляду предмет-джерело запаху, тобто помістити в ємність, що герметично закривається. Для невеликих предметів або речей (шапка, рукавичка, шарф, носова хустка, окуляри, авторучка тощо) використовуються скляні банки з протертими спиртом пробками. За браком останніх банку можна закрити поліетиленою кришкою, а щілини по колу заліпити пластиліном.

- Великі предмети і речі поміщають у поліетиленові мішки і зав'язують, створюючи герметичність упаковки.

- Волосся, частки тканини (одягу), належні людині, відокремлюють і поміщають у скляні пробірки, а громіздкі об'єкти – у поліетиленові пакети, скляні ємності й герметично упаковують. Скляну тару перед використанням стерилізують.

Крім того, до особливостей, характерних для пошуку і вилучення запахових речовин людини, належить:

- створення умов, що забезпечують максимальну схоронність запахових слідів (накрити сліди шухлядою, коробкою та ін.);

- обмеження кількості учасників оперативно-слідчої групи лише особами, без яких ця дія може втратити процесуальне значення або виявитися малоефективною;

- дотримання правил поведінки і пересування, що виключають можливість руйнування слідів або їхнього забруднення сторонніми пахучими речовинами (учасники огляду мають перебувати в межах відведеної ділянки, пересуватися тільки з дозволу керівника огляду, не курити і не створювати протягів);

- дотримання суворої черговості пошуку і вилучення запахових слідів;

- пошук і вилучення запахових слідів мають передувати роботі з будь-якими іншими слідами або предметами, що можуть стати речовими доказами.

Якщо об'єкт неможливо вилучити, використовують три основних способи відділення слідів запаху від його носія:

- відсмоктування молекул запаху шприцом;
- забір молекул запаху безпосередньо ємністю;
- адсорбування запахового сліду на нейтральний носій.

Відсмоктування молекул запаху шприцом. Кінцем голки стерильно чистого шприца ємністю 100-200 мл з об'єкта, що контактував із відсутньою особою (наприклад, оббивка водійського сидіння), повільно всмоктується запахова хмара. Після цього запаховий слід герметично упаковується. Рекомендується це робити в кілька ємностей, щоб їхня кількість була достатньою для вирішення всіх оперативних і слідчих завдань.

Забір запахових слідів безпосередньо ємністю. Горлечко стиснутої поліетиленової фляги підносять до сліду і звільняють її від стиску. Приймавши свій природній вигляд, фляга всмоктує в себе повітря з молекулами запахового сліду, після чого її швидко закривають і опечатають. При огляді місць події, пов'язаної з отруєнням, уживанням наркотиків і їх переробкою, у приміщенні нерідко залишаються запахові сліди. У такому разі рекомендується відбирати зразки запаху, використовуючи поліетиленову флягу або чисту пляшку.

Адсорбування сліду запаху на нейтральний носій. Найпрогресивніший прийом фіксації і вилучення запахових слідів. Для адсорбування досить на поверхню

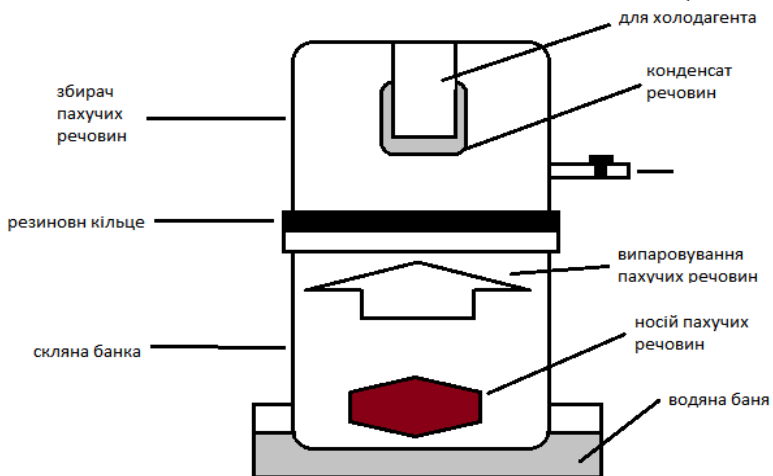
джерела запаху покласти сорбент (у вигляді стерильної фланелевої серветки, клаптика вуглеводної тканини, марлевого бинта) і закрити його фольгою або склом не менше ніж на годину. Оскільки запахова речовина постійно випаровується, то її молекули адсорбовуватимуться на сорбенті, тобто просочуватимуть його запахом. Потім серветку, тканину або бинт пінцетом поміщають у скляну ємність, яку герметично закривають скляними або металевими кришками або загортають у 3-4 шари побутової алюмінієвої фольги і, двічі загнувши її кінці, обжимають шов. До накладення сорбенту бажано за допомогою пультверизатора злегка зволожити дистильованою водою предмет-носії запаху. Як свідчать дослідження, мінімальний обсяг повітря з молекулами запаху, що забезпечує можливість використання службово-пошукового собаки, дорівнює 1 мл.

Якщо до об'єкта не можна прикласти адсорбент, його герметично пакують у скляну тару чи поліетиленові пакети (останні використовують при відсутності банок). На місці події відбирають і контрольні зразки фонових запаху (сторонні запахи). Для цього неподалік від ймовірних об'єктів – носіїв, там, де вірогідно немає запаху людини, розміщують серветки адсорбенту і відбирають проби, дотримуючись методики збирання слідів запаху.

Для відбору порівняльних зразків можна прикладати адсорбент до тіла людини на 30 хвилин (під пасок), але найкращим порівняльним зразком запаху людини вважається її кров.

Вакуумна криогенна установка дозволяє найкраще зібрати ймовірні сліди індивідуального запаху людини з будь-якого носія, який не може бути безпосередньо використаний в одорологічному дослідженні, але за своїми розмірами може бути вміщений у цю установку, і при цьому не знищити або якимось змінити, як інші ймовірні сліди, які можуть знаходитися на цьому носії, так і самого носія. Інтенсивне витягання імовірних слідів індивідуального запаху людини здійснюється в умовах вакууму і криогенної конденсації пахучих речовин при градієнті температур від +40 до -150°C. Витягання імовірних слідів індивідуального запаху людини здійснюють у пристрої з термостійкого скла, що являє собою замкнену систему, складену з двох

герметично сполучених емкостей, розташованих одна над іншою (див. мал. 2).

Мал. 2. Вакуумна криогенна установка

Верхня емкість (холодильник) своїм звуженим дном вільно проникає у верхню частину нижньої емкості (випарник). Сполучена з атмосферою верхня емкість заповнюється холодогеном – рідким азотом. Для роботи пристрою випарник зі вміщеним в нього і ледь зволеним первинним носієм імовірних слідів запаху людини і трьома уніфікованими носіями нагрівають на водяній бані, заздалегідь відкачавши з нього вакуумним насосом повітря до граничної відмітки манометра. У розрідженій атмосфері випарника пахучі речовини випаровуються з первинного носія і, підіймаючись вгору, конденсуються на охолодженій поверхні дна верхньої емкості (холодильника), з якою вони після закінчення перегонки стираються уніфікованими носіями. Після цього вказані уніфіковані носії консервуються в окремі скляні емкості. Закінчення перегонки визначається візуально за припиненням збільшення конденсату на поверхні холодильника. Зазвичай цей процес триває 15-30 хв. Емкість випарника підбирають відповідно до розмірів первинного носія

імовірних слідів індивідуального запаху людини. Холодильник-конденсатор може бути уніфікованим (одного виду), пристосованим для з'єднання зі скляними банками різного об'єму за допомогою перехідних вакуумних шліфів. У разі призначення комплексного дослідження слідів крові при дефіциті експертного матеріалу витягання слідів або зразків індивідуального запаху людини проводиться інтенсивним способом, за допомогою криогенної конденсації і перегонки летючих речовин у цьому ж пристрої, але без відкачування з нього повітря, оскільки це може призвести до пошкодження елементів крові, за якими визначається її статевая приналежність

Спеціалісту варто пам'ятати, що зняття злочину, сліди ніг, рук на предметах обстановки несуть одорологічну інформацію, що швидко змінюється і розсіюється в просторі. Тому, насамперед, на територію огляду заходить кінолог зі службовим собакою для виявлення слідів-джерел і слідів запаху для пошуку особи. Водночас необхідно зважати на те, що неправильне застосування службово-пошукового собаки іноді призводить до втрати трасологічних та інших слідів, що і є слідами-джерелами запаху. Тварина може затоптати або частково пошкодити, наприклад, слід взуття на піщаному ґрунті. Спеціаліст, пропонуючи кінологіві першому ступити на місце події, інструктує його і спостерігає за його діями, окреслюючи шлях переміщення.

Нерідко на місце події оперативна група виїжджає без кінолога. Здебільшого необхідність застосування службово-пошукового собаки виникає в ході огляду місця події після виявлення слідів-джерел запаху. У такому разі варто, не чекаючи прибуття кінолога, забезпечити схоронність запахових слідів. Предмети і речі, залишені безвісно відсутньою особою (або злочинцем), слід законсервувати, а зі слідів-джерел запаху зробити забір повітря з молекулами запаху в скляні або поліетиленові ємності і герметично їх закупорити. Самі сліди (не всі, а їх частину) варто закрити шматком фанери, картону, щоб запобігти руху повітря, оскільки це впливає на швидкість випаровування запахової речовини. Моделювання об'ємних і копіювання поверхневих слідів здійснюється тільки після використання їх як джерел одорологічної інформації.

Службово-пошукового собаку успішно застосовують для відшукування предметів і слідів-джерел запаху, що

належать як потерпілій особі, так і злочинцю (наприклад, вогнепальної зброї і відстріляних гільз, холодної зброї та ін.). У протоколі огляду місця події детально описується спосіб виявлення і вилучення запахових слідів. За необхідності фотографують об'єкт-носії зазначених слідів. Як і при вилученні інших слідів, упаковані запахові сліди опечатуються, на упаковці робляться пояснювальні написи, ставлять свої підписи поняті і слідчий.

Досліджують запахові сліди при проведенні судової експертизи із застосуванням біодетекторів, використовуючи спеціально підготовлених собак.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 11.10.2020).

2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : затв. Наказом М-ва юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 11.10.2020).

3. Про затвердження Порядку ведення Реєстру методик проведення судових експертиз : Наказ М-ва юстиції України від 02.10.2008 № 1666/5 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0924-08> (дата звернення: 11.10.2020).

4. Актуальні питання призначення та проведення експертиз в Україні : навч. посіб. / Г. П. Власова, О. М. Калачова, В. В. Кошинець та ін. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2014. 322 с

5. Давидова О. О. Криміналістичні дослідження матеріалів, речовин та виробів : курс лекцій. Київ : КНТ, 2008. 340 с.

6. Криміналістика : підручник / В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Іщенко та ін. Київ : Центр учб. літ., 2015. 544 с.

7. Криміналістика : підручник / В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Самодін та ін. ; за заг. ред.

В. В. Пясковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Філія вид-ва «Право», 2020. 752 с.

8. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій : навч. посіб. / Є. Ю. Свобода, А. В. Кофанов, А. В. Самодін та ін. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2018. 432 с.

9. Участь спеціаліста в огляді місця події : практ. посіб. / . за заг. ред. О. Г. Рувіна, Б. Б. Теплицького, С. С. Чернявського. Харків : Фоліо, 2018. 127 с.

10. Судові експертизи в процесуальному праві України : навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ : Ліра-К, 2019. 424 с.

УДК 351.74+342.922

ШАТРАВА Сергій Олександрович,

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем забезпечення діяльності поліції
Харківського національного університету
внутрішніх справ;*

 <https://orcid.org/0000-0002-7072-961X>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КОМПЛЕКТУВАННЯ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ПІДГОТОВКА КІНОЛОГІВ

Концепцію розвитку кінологічних служб центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ звертається увага на невідповідність сучасним вимогам кінологічного забезпечення діяльності державних органів, серед яких є: відсутність єдиного підходу щодо організації кінологічного забезпечення ЦОВВ МВС та НГУ, підготовки та комплектування кінологів зі службовими собаками, їх тестування, проведення міжвідомчих змагань та інших спільних заходів тощо; відсутність узгоджених нормативно-правових актів МВС, які б регулювали сферу кінологічної діяльності ЦОВВ МВС та НГУ; неврегульованість питань підготовки та використання службових собак для пошуку

наркотичних засобів, вибухових речовин, утримання службових собак після їх вибракування, власних собак, перевезення громадським транспортом; низький рівень міжнародної співпраці щодо обміну досвідом з питань організації кінологічних служб та використання службових собак; неналежне кадрове забезпечення кінологічних підрозділів ЦОВВ МВС та НГУ; відсутність сучасних навчальних закладів для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кінологів ЦОВВ МВС та НГУ; недостатній рівень соціального захисту та грошового забезпечення працівників (військовослужбовців) кінологічних підрозділів ЦОВВ МВС та НГУ тощо [1].

Виходячи із вищезазначеного актуальним питанням в умовах сьогодення є комплектування кінологічних підрозділів Національної поліції, та особливо гостро стоїть підготовка кінологів для виконання основних завдань та функцій, які покладаються на поліцію.

Аналіз відомчого наказу Міністерства внутрішніх справ України від 01.11.2016 № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України» [2] не дає повного явлення про комплектування посад та підготовку працівників кінологічних підрозділів, а тільки звертається увага, що здійснюються відповідно до чинного законодавства України. В той же час, інший правоохоронний орган, діяльність якого скеровується Міністром внутрішніх справ України чітко регламентує як систему підготовки інспекторів-кінологів із службовими собаками та й саму підготовку інспекторів-кінологів із службовими собаками в Кінологічному навчальному центрі [3].

Доречно вказати, що система підготовки інспекторів-кінологів із службовими собаками повинна включати:

- 1) первинну підготовку інспекторів-кінологів;
- 2) перепідготовку інспекторів-кінологів (дресирування стройових собак);
- 3) підвищення кваліфікації інспекторів-кінологів;
- 4) спеціальну підготовку інспекторів-кінологів в органах [3].

На теперішній час, в системі МВС України, Харківський національний університет внутрішніх справ є єдиним закладом вищої освіти, де готують поліцейських-

кінологів для Національної поліції України. Навчальний план передбачає проведення занять з «кінологічних» дисциплін, під час яких відпрацьовуються практичні навички роботи з собаками. Практичні заняття проходять зі службовими собаками Кінологічного центру ГУНП в Харківській області, під час яких курсанти самостійно проводять тренування та дресирування собак за різними напрямками роботи: загальна слухняність, розшукова служба, підготовка собак-детекторів, а також виступають у ролі асистентів [4].

Зазначимо, що для підвищення фізичної підготовки і професійної майстерності кінологів, обміну досвідом, виявлення кращих кінологів поліції, а також покращення підготовки службових собак серед кінологів зі службовими собаками підрозділів поліції проводяться всеукраїнські та обласні змагання з багатоборства кінологів.

Враховуючи викладене, вважаємо, що потрібно внести відповідні зміни до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 01.11.2016 № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України» та закріпити вищезазначену систему підготовки інспекторів-кінологів із службовими собаками в Національній поліції України.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Концепції розвитку кінологічних служб центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, та Національної гвардії України до 2020 року : наказ МВС України від 24.05.2017 № 442 // ІФС Консультант : сайт. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0A0SEF60A6> (дата звернення: 13.10.2020).

2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : Наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16> (дата звернення: 13.10.2020).

3. Про затвердження Інструкції з організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України : Наказ МВС України від 26.03.2018 № 234 // БД

«Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0459-18> (дата звернення: 13.10.2020).

4. Підготовка поліцейських-кінологів в університеті // Харківський національний університет внутрішніх справ : сайт. 01.06.2020. URL: <http://univd.edu.ua/uk/news/7230> (дата звернення: 13.10.2020).

УДК 342.951

ДЖАФАРОВА Олена В'ячеславівна,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри поліцейської діяльності та
публічного адміністрування факультету № 3
Харківського національного університету
внутрішніх справ;*

 <https://orcid.org/0000-0003-4201-0218>

КІНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗМІСТ

Сучасна модель глобалізації уможливила поширення міжнародного тероризму та міжнародної злочинності, зокрема у наркоторгівлі, торгівлі людьми, релігійного та ідеологічного фундаменталізму та екстремізму, підживлюваного з-за кордону сепаратизму, нелегальної міграції, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, розповсюдження зброї масового ураження тощо [1]. У зв'язку з цим, актуальним залишається питання результативного використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками для виконання завдань, пов'язаних з охороною державного кордону, під час здійснення оперативно-службових і профілактичних завдань, спрямованих на попередження та боротьбу зі злочинністю, забезпечення охорони публічного порядку та безпеку, охорони об'єктів і територій державної, особистої та інших форм власності тощо [2, с. 147].

На сьогоднішній день існують відомчі нормативно-правові акти правоохоронних органів, які закріплюють

розуміння кінологічного забезпечення. Так, відповідно до наказу Мінфіну України від 15.12.2015 № 1147 кінологічне забезпечення Державної митної служби України – це система заходів, спрямованих на реалізацію завдань, пов'язаних із застосуванням службових собак під час здійснення митного контролю. До таких заходів належать добір, формування, спеціальна підготовка та організація використання кінологічних команд [3]. В той же час, в підрозділах Держприкордонслужби кінологічне забезпечення розуміється як комплекс заходів з підготовки та використання інспекторів-кінологів із службовими собаками для виконання завдань з охорони державного кордону та прикордонного контролю, а також розведення, вирощування, утримання службових собак в органах та підрозділах Держприкордонслужби [4]. В той же час, аналіз відомчих наказів, які регламентують діяльність кінологічних підрозділів Національної поліції України та Національної гвардії України надає можливість визначити, що кінологічне забезпечення даних кінологічних підрозділів спрямовано на виконання завдань, пов'язаних з використанням службових собак у протидії злочинності та забезпеченні публічної безпеки і порядку, з охорони та оборони важливих державних об'єктів, центральних баз матеріально-технічного забезпечення МВС України, конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у тому числі під час їх екстрадиції, а також забезпечення охорони осіб, які тримаються під вартою, під час судових засідань, охорони громадського порядку. Крім того, кінологічне забезпечення підрозділів Національної поліції України та Національної гвардії України слід розглядати через призму заходів, які полягають у підборі, розстановці, навчанні і вихованні кінологів, постійне вдосконалення їх професійної майстерності, вогневої, стрійової і фізичної підготовки, формування в кожного з них високих моральних і вольових якостей, пильності, почуття особистої відповідальності за виконання службового обов'язку [5; 6].

На підставі викладеного, змістом кінологічного забезпечення діяльності правоохоронних органів є реалізація оперативно-службової діяльності правоохоронними органами, а також відповідне ставлення кінологів до

зазначеного виду діяльності, а також відповідні уміння та навички, які необхідні для ефективного вирішення практичних завдань професійної діяльності, пов'язаних з кінологічним забезпеченням.

Якщо вести про особливості кінологічного забезпечення правоохоронних органів, то воно має відповідне відомче нормативно-правове врегулювання діяльності зазначених кінологічних підрозділів, яке також має певні особливості, які пов'язані з особливостями виконання певних оперативно-службових завдань (забезпечення публічної безпеки та порядку, протидія злочинності, забезпечення охорони державного кордону, конвоювання осіб, узятих під варту тощо), комплектуванням кінологічних підрозділів кінологами та їх підготовка, а також а також розведення, вирощування, утримання службових собак в правоохоронних органах.

Список бібліографічних посилань

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020> (дата звернення: 09.10.2020).

2. Серховець С. В. Сутність та зміст кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності правоохоронних органів. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні та психологічні науки.* 2014. № 1 (70). С. 147–156.

3. Про кінологічне забезпечення в Державній фіскальній службі України : Наказ М-ва фінансів України від 15.12.2015 № 1147 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1664-15> (дата звернення: 09.10.2020).

4. Про затвердження Інструкції з організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України : Наказ МВС України від 26.03.2018 № 234 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0459-18> (дата звернення: 09.10.2020).

5. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : Наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16> (дата звернення: 09.10.2020).

6. Про затвердження Інструкції з організації службової кінології в Національній гвардії України : Наказ МВС України від 05.08.2014 № 772 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-14> (дата звернення: 09.10.2020).

УДК 342.951:351.82

СЕЛЮКОВ Вадим Сергійович,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри поліцейської діяльності та публічного
адміністрування поліції факультету № 3
Харківського національного університету
внутрішніх справ;*

 <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

БАЗОВІ ЗАСАДИ ГОДУВАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК

Утримання службових собак передбачає здійснення рядку заходів спрямованих на забезпечення здоров'я та нормального функціонування організму службового собаки. Так, одним із напрямів забезпечення мінімально необхідних умов утримання службового собаки є організація процесу його годування, який потребує ретельної підготовки (закупівля або приготування корму) та здійснення. З огляду на це варто визначити, так би мовити, основні засади організації процесу годування службових собак. До них відносяться:

1) Собак годують 1 або 2 рази на день. Процес годування визначається розпорядком дня, який затверджується керівником кінологічного підрозділу. Системність годування дозволяє організувати процес приготування їжі більш якісно. Для службових собак використовують комбінований метод годування, який передбачає обмеження за часом та об'ємом їжі.

2) Заборона годування собак безпосередньо перед службою і проведенням тренувань. Це зменшує ефективність професійної діяльності службового собаки. Після прийому їжі собаки необхідно як мінімум 2 години відпочинку. Службових собак повинні годувати закріплені за ними кінологи, що забезпечує ще більший контакт між ними.

3) Їжа для службових собак готується на спеціальній кухні, яка відповідним чином обладнана для приготування каші, бульйонів, варки м'яса, та зберігання продуктів. Перед приготуванням усі продукти миються овочі чистять, м'ясо обов'язково відварюють. Приготування здійснюється за окремими рецептами погодженими з лікарем ветеринарної медицини.

Приготовлену їжу розливають по індивідуальним закріпленим за кожним собакою бачкам, вимитими та ошпареними окропом. Перед тим, як нагодувати собаку перевіряється якість корму, видаляються дрібні кістки, варене м'ясо подрібнюється. Заборонено годувати службових собак гарячою або мороженою їжею, а також їжею з пунктів громадського харчування. Також забороняється згодувати їжу одного собаки, яку він не доїв іншим.

Контроль за якістю продуктів і приготуванням їжі покладається на спеціаліста ветеринарної медицини та чергового по підрозділу. Спеціаліст ветеринарної медицини здійснює контроль за якістю продуктів, визначає кількість їжі та дієтичне харчування індивідуально для кожного службового собаки.

Кількість корму, необхідного для підтримки оптимальної вгодованості тварин залежить від багатьох факторів:

1. Індивідуальних особливостей.
2. Температури навколишнього середовища, вологості, стресовій ситуації.
3. Фізичної активності.
4. Стадії життя.
5. Стани здоров'я.

Навіть у генетично споріднених собак при однаковій активності і східних умови утримання, потреби в кормі можуть коливатися в межах 50 % від норми, необхідної для підтримки оптимальної маси тіла.

Робота середньої тяжкості підвищує потреба в кормі на 40% і навіть вище – при більш важкій роботі.

Собаки в середньому знижують споживання їжі на 1-1,5 % на кожен градус збільшення температури навколишнього середовища понад 25° С і збільшують прийом їжі приблизно на 3,5 % на кожен градус зниження температури нижче 8° С.

Важливо зазначити, що потребують корегування кількості та якості їжі в залежності від фізичних навантажень та стресових ситуацій. До стресових ситуацій належить і службова діяльність собаки. Тому вплив такої діяльності підвищує потребу службових собак в енергії та поживних речовинах у порівнянні із домашнім собакою. Тому, враховуючи те, що собака фізично здатен з'їдати певну кількість корму (це залежить від вмісту шлунку), то енергетична та поживна цінність їжі повинна змінюватися в залежності від сукупності вказаних факторів.

4) Годування окремих категорій собак повинно здійснюватися відповідно о рекомендацій спеціаліста ветеринарної медицини. До таких категорій належать хворі собаки, вагітні та годуючі суки, а також цуценята.

5) Годування собак сухими кормами має певні позитивні, а також негативні моменти. Різні інструкції з організації кінологічної діяльності містять положення про можливість використання сухих концентрованих кормів для годування службових собак. Однак виключно в Державній митній службі України використовується виключно готові корми класу «Супер-преміум». У всіх інших службах можливість визначається можливість використання такого корму і класів «Преміум» та «Супер-преміум». На нашу думку, використання сухих кормів «Супер-преміум» класу є більш ефективним при годуванні службових тварин, навіть у порівнянні із приготованою їжею, однак витрати на таке годування є значно більшими та підібрати такий корм, який підійде усім собакам досить складно. Тому варто в першу чергу за фінансової можливості при годування собак використовувати сухі корми високої якості, а у разі неможливості забезпечення якісним кормом, краще годувати звичайною приготованою їжею.

Отже, годування як процес забезпечення здоров'я собак має здійснюватися виключно відповідно до

визначених засад та під пильним контролем спеціаліста ветеринарної медицини. Крім цього, собака як живий організм потребує належних умов харчування для забезпечення нормального функціонування його організму і як наслідок кращих результатів службової діяльності.

УДК 342.951

КРЕПАКОВА Марина Юріївна,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету

внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0001-5705-5027>

ВЗАЄМОДІЯ ВИБУХОТЕХНІЧНОЇ СЛУЖБИ ТА КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Одним з головних завдань Національної поліції України є забезпечення публічної безпеки і порядку, захист населення від протиправних посягань. Особливе місце серед органів Національної поліції, які забезпечують публічну безпеку та порядок відведено вибухотехнічній службі та кінологічним підрозділам Національної поліції. Проблема взаємодії кінологічних підрозділів та вибухотехнічної служби є актуальною, оскільки саме від добре налагодженої співпраці даних підрозділів залежить швидкість та ефективність розкриття злочину, а головне – безпека громадян.

В межах доповіді варто зазначити, що сьогодні до структури кінологічної служби Національної поліції входять 27 кінологічних центрів – це найбільша мережа серед усіх правоохоронних органів. З початку року кінологи здійснили майже 20 тисяч виїздів на місця подій та сприяли розкриттю майже 9 тисяч злочинів. У середньому у цьому році один кінолог із собакою здійснив 40 виїздів та допоміг у розкритті 30 злочинів, серед яких – пошук зброї, вибухівки, наркотиків та розшук людей. За допомогою

службових собак виявлено майже 600 вибухових пристроїв, 9 кг вибухових речовин, більше 130 одиниць вогнепальної зброї та понад 42 тисячі набоїв. Вибухотехніки Нацполіції впродовж цього року здійснили більше 8 тисяч виїздів. Крім того, вони ротаційно несуть службу в зоні проведення ООС. Виявлено та вилучено понад 44 тисячі одиниць бойових припасів або їхніх частин, близько 100 саморобних вибухових пристроїв, понад 3 кг вибухових речовин [1].

Відповідно до вимог Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України, затвердженої Наказом МВС України № 1145 від 01.11.2016 у підрозділах поліції для забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності, а також з метою вирішення інших оперативно-службових завдань, покладених на поліцію, використовуються (застосовуються) спеціально підготовлені службові собаки, серед яких є спеціальні - для пошуку та виявлення вибухових речовин, вибухових пристроїв, вогнепальної зброї і набоїв, наркотичних засобів, закопаних (захованих) трупів.

Підготовлені спеціальні собаки застосовуються під час проведення оперативно-розшукових заходів, слідчих дій, розкриття кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним виготовленням, зберіганням, збутом, придбанням наркотичних засобів, для пошуку вибухових речовин та пристроїв, вогнепальної зброї та набоїв до неї, пошуку трупів чи людських залишків.

Застосування спеціальних собак поліції для виявлення вибухівки та вибухових пристроїв, вибухових речовин проводиться в присутності фахівців вибухотехнічної служби. У разі виявлення вибухонебезпечних предметів чи предметів зі схожими запахами забороняється торкатися їх та переміщати. При виявленні підозрюваного предмета негайно інформується працівник вибухотехнічного підрозділу та вживаються заходи для захисту джерела запаху від механічних пошкоджень та обмеження доступу сторонніх осіб [2].

Відповідно до вимог Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні і

розслідуванні, затвердженої Наказом МВС України № 575 від 07.07.2017, у разі надходження повідомлення про вибухи, загрози вибухів або виявлення саморобних вибухових пристроїв черговий чергової частини повинен забезпечити своєчасне інформування та виклик на місце спеціалістів вибухотехніків, кінолога зі службовим собакою з пошуку вибухівки.

В контексті зазначеного, до складу слідчо-оперативної групи, яка виїздить на місце події у разі повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей, знищенням чи пошкодженням об'єктів власності, іншими тяжкими наслідками, про незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами обов'язково включають кінолога зі службовим собакою з пошуку вибухівки та спеціаліста-вибухотехніка (група спеціалістів-вибухотехніків).

Також слід зауважити на тому, що безпосереднє обстеження місця події при отриманні інформації про підготовку вибуху, про незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами проводять спеціалісти-вибухотехніки за участю кінолога зі спеціальним собакою з пошуку вибухівки. До прибуття спеціалістів-вибухотехніків огляд місця події (приміщення, транспорту, багажу тощо) не проводиться.

При огляду місця події при отриманні повідомлення про замінування об'єкту приступає кінолог із спеціалізованим службовим собакою, що натренований на пошук вибухівки. Територія об'єкту обстежується на предмет знаходження вибухових речовин чи їх залишків. Якщо службовий собака реагує на запах вибухівки, кінолог позначає сигналом наявність небезпеки у цьому місці, і відходить від нього. Далі вибухотехнік здійснює заходи щодо знешкодження вибухівки [3]. Тобто, в даному випадку ми бачемо тісний взаємозв'язок кінологічних підрозділів з вибухотехнічною службою.

Голова Національної поліції України Ігор Клименко зазначив, що є служби, які ми бачимо щодня на вулиці наших міст, а є служби, які працюють дуже тихо, але від ефективності їхньої роботи залежить і розкриття злочинів, і затримання злочинців, і в цілому безпека наших громадян. І такими службами є і вибухотехнічна служба, яка

нараховує 270 працівників, і кінологічна служба, які налічує 750 працівників. Тисячі викликів про замінування. І кожен ми розглядаємо, як справжню погрозу нашим громадянам. У нас тисяча собак, частина натренована на наркотики, частина – на вибухові речовини, на розшук осіб.

Отже, з цього можна зробити висновок, що зазначені підрозділи мають спільні завдання, для досягнення яких вони перестають бути окремими службами, а перетворюються на одне ціле, а налагоджена належним чином взаємодія між кінологами та вибухотехніками дозволить істотно збільшити якість та ефективність роботи.

Список бібліографічних посилань

1. Кінологи та вибухотехніки Нацполіції отримали новий службовий спецтранспорт // Урядовий портал : офіц. сайт. 24.09.2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/kinologi-ta-vibuhotehniki-nacpoliciyi-otrimali-novij-sluzhbovij-spectransport> (дата звернення: 03.10.2020).

2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : Наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16> (дата звернення: 15.10.2020).

3. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17> (дата звернення: 15.10.2020).

УДК 342.9(477)

ЧИШКО Катерина Олександрівна,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри поліцейської діяльності та
публічного адміністрування факультету № 3
Харківського національного університету
внутрішніх справ;*

 <https://orcid.org/0000-0001-8810-7950>

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК: СУДОВА ПРАКТИКА США ЯК ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Закон України «Про Національну поліцію» налічує чи мало новел, одною з яких є закріплення переліку спеціальних засобів, якими мають право користуватись поліцейські в процесі виконання своїх функціональних обов'язків. Так, у п. 7 ч. 4 ст. 42 зазначеного закону законодавець передбачив можливість використання поліцейськими службових собак для: «а) патрулювання; б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення; в) конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи; г) відбиття нападу на особу та/або поліцейського» [1]. Зважаючи на зміст норми п.12 ч.3 ст.45 можна припустити, що перелік випадків використання службових собак є вичерпним. Одночасно, в п. 2 розділу II Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 01.11.2016 № 1145 міститься розширений перелік використання службових собак: разом із кінологами в складі слідчо-оперативної групи під час «проведення оглядів місць подій, заходів з припинення злочинів, пошуку та затримання злочинців, виявлення вибухових речовин, зброї, набоїв і наркотичних засобів, трупів, стріляних гільз, інших предметів, що можуть використовуватись як речовий доказ, припинення кримінальних правопорушень, забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, охорони об'єктів і територій державної, приватної та інших форм власності, а також установлення місцезнаходження

безвісти зниклих та безвісно відсутніх» [2]. Як вбачається з приписів спеціального підзаконного нормативно-правового акту службові собаки – це унікальна можливість отримати необхідну інформацію в складних життєвих умовах і обставинах, що повністю деморалізують людину.

Актуальні нормативно-правові акти регламентують кінологічну діяльність поліції, в частині: закріплення основних завдань і функцій кінологічних підрозділів поліції, комплектування останніх; визначення правил використання, підготовки, розведення, виховання, відбору, розміщення, утримання та перевезення таких тварин; ветеринарного та гігієнічного обслуговування службових собак, а також заходів безпеки. Одночасно, не менш важливим питанням залишається практика застосування службових собак у контексті правомірності їх використання. З цієї точки зору достатньо цікавою вбачається судова практика Сполучених Штатів Америки (далі – США).

Зокрема, в 1983 році Верховний Суд США в справі США проти Плейс (United States v. Place) досліджуючи питання стосовно того чи може поліція, маючи обґрунтовану підозру, тимчасово затримати багаж в аеропорті з метою перевірки його вмісту, та встановлення наявності чи відсутності наркотичних засобів, з використанням службової собаки. З матеріалів справи вбачається, що поведінка особи викликала підозру в поліцейських, що стало підставою для вилучення та перевірки її багажу за допомогою службової собаки, яка знайшла кокаїн. У результаті Верховний суд США дійшов висновку, що перевірка та вилучення, котре тривало півтори години – це «неприпустимо довга зупинка». Сама ж по собі перевірка багажу за допомогою службової собаки не передбачає його відкриття, а тому не може визнаватись об'єктивною, і по-суті відрізняється від стандартного огляду речей особи. В свою чергу, такий захід гарантує особі дотримання її прав і свобод, а також використання оптимальних і необхідних примусових заходів. Таким чином, перевірка багажу особи з застосуванням службової собаки не є обшуком [3].

У справі Індіанополіс проти Едмонда (Indianapolis v. Edmond) в 2000 році, було вирішено, що зупинку

автомобілю на контрольно-пропускному пункті, для його зовнішньої перевірки, за допомогою службової собаки, з метою виявлення наркотичних засобів, не можна вважати обшуком [4].

В 2005 році в справі Іллінойс проти Кабаллеса (Illinois v. Caballes) де-юре була санкціонована можливість перевірки поліцейськими транспортного засобу, з використанням службової собаки, під час будь-яких зупинок. Таке рішення обґрунтовувалось тим, що використання службової собаки, під час законної зупинки транспортного засобу, не розкриває жодних відомостей, крім наявності та місця наркотичних засобів, котрими особа, апріорі не має права володіти, а тому жодним чином не порушує права та свободи людини і громадянина. В таких випадках поліцейські не проникають до транспортного засобу та не здійснюють його огляд, а власне транспортний засіб як і поліцейські знаходяться в громадському місці [5], що нівелює право приватної власності особи.

Верховним Судом США в 2013 році в рішенні по справі Флорида проти Хардинеса (Florida v. Jardines) було зазначено, що використання поліцейськими службової собаки для пошуку наркотичних засобів на ганку будинку необхідно вважати проникненням до житла чи іншого володіння особи з метою проведення обшуку, що в свою чергу потребує згоди власника чи вмотивованого рішення суду [6].

Викладене засвідчує наявність низки проблемних практичних питань, у межах яких застосування службової собаки може бути пов'язано з порушенням прав і свобод людини та громадянина, що, як наслідок, потребує належної нормативно-правової регламентації правомірної реалізації описаного спеціального засобу за умови виникнення перших.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 12.10.2020).

2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : Наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16> (дата звернення: 12.10.2020).

3. United States v. Place, 462 U.S. 696 (1983) // JUSTIA : сайт. URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/462/696/> (дата звернення: 12.10.2020).

4. Indianapolis v. Edmond, 531 U.S. 32 (2000) JUSTIA : сайт. URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/531/32/> (дата звернення: 12.10.2020).

5. Illinois v. Caballes, 543 U.S. 405 (2005) JUSTIA : сайт. URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/543/405/> (дата звернення: 15.10.2020).

6. Florida v. Jardines, 569 U.S. 1 (2013) JUSTIA : сайт. URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/569/1/> (дата звернення: 16.10.2020).

УДК 351.741

МАКАРЕНКО Вікторія Сергіївна,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету

внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-3310-0684>

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ СОБАК ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ОСІБ, ХВОРИХ НА COVID-19

В умовах пандемії та розвитку різноманітної симптоматики хворих, аж до відсутності явних проявів захворювання та недостатньої досконалості існуючих тестів перед державами світу постало завдання пошуку способів виявлення осіб, що хворі на коронавірус. Одним із варіантів такої перевірки стало використання спеціально навчених собак, що допомагають знаходити захворілих серед, зокрема, пасажирів аеропортів. Вважаємо за необхідне більш детально розглянути методичку

використання собак-детекторів для виявлення COVID-19 у людей. Цим питанням переймаються вчені всього світу, оскільки така методика є більш зручною порівняно з ПАР або ПЦР тестуванням, але найбільших успіхів на сьогодні досягли спеціалісти з ОАЄ, Великобританії та Фінляндії. Фактично, фінський аеропорт Гельсінкі-Вантаа вже використовує собак для роботи в подібному пілотному проекті, який проводиться паралельно з типовими випробуваннями в аеропорту. Фінляндія стала першою країною в Європі, яка застосовує собак для виявлення вірусу, і другий в світі після аналогічної програми, яка стартувала влітку в міжнародному аеропорту Дубая.

Чому саме собаки здатні виявити вірус не до кінця зрозуміло. Однак нещодавнє французьке дослідження показало, що собаки, навчені відчувати різницю між потом під пахвами здорових людей і хворих на COVID-19, можуть зробити це з 95-відсотковою впевненістю. Вчені припускають, що реплікації та клітинні дії вірусу SARS-CoV-2 генерують специфічні метаболіти та катаболіти, які можуть виводитися апокринними судоральними залозами та генерують VOC, які собаки можуть «ідентифікувати» [1].

Ще одне нещодавнє німецьке дослідження показало, що собаки, навчені робити те саме із зразками слини, можуть виявити COVID-19 з точністю до 94 %. Ці попередні висновки вказують на те, що навчені собаки-детектори можуть ідентифікувати зразки секреції дихальної системи від госпіталізованих та клінічно хворих на інфікованих SARS-CoV-2 осіб шляхом дискримінації між зразками хворих SARS-CoV-2 та негативним контролем. Ці дані можуть лягти в основу надійного методу скринінгу інфікованих SARS-CoV-2 людей [2].

В аеропорту Фінляндії собаки діагностують захворювання пасажирів шляхом обнюхування секреції залоз. Це відбувається наступним чином: пасажир протирає шию марлею, поміщає її в банку, яку потім передають в іншу кімнату де одна із собак обнюхує її та повідомляє про результат шляхом шкрябання лапою, гавкоту або іншим чином. Пасажири, щодо яких собаки вказують на позитивний результат захворювання, будуть направлені до пункту інформації про стан здоров'я, який знаходиться в аеропорту. Наразі такий вид дослідження є

пробним і тому добровільним. Пасажирам, які беруть участь в ньому, також рекомендується пройти безкоштовний тест ПАР, щоб підтвердити результат [3].

Для того, щоб зрозуміти як це працює слід звернутися до слів ветеринарного хірурга Гуді Штутгарда, який зазначає, що носи собак набагато більше, ніж у людей, у них величезна площа поверхні слизової оболонки носа. Отже, кожен раз, коли вони роблять вдих і приношуються, ця область відчуває всі можливі запахи в цьому вдиху. На поверхні слизової оболонки у собак розташовано від 2 до 300 мільйонів нюхових рецепторів, які можуть уловлювати запахи, в порівнянні з шістьма мільйонами у людей. Крім того, на ефективність в роботі впливає не тільки ніс, але і область мозку, що відповідає за обробку запахів, яка приблизно в 40 разів більше відповідної людської. Це означає, що вони потенційно можуть виявити зміни в профілі запаху людей з певними захворюваннями [3].

Звісно, слід зазначити, що не кожний собака має здатність до такої роботи. Вищеназаний спеціаліст зазначає, що теоретично всі породи собак мають нюх краще, ніж у людей, на практиці ж певні породи є кращими у виявленні запахів ніж інші. Існують анатомічні відмінності, тому, як правило довгоносі собаки набагато краще і мають набагато більш чутливий нюх, ніж, наприклад, брахіцефальні собаки (такі як мопси, бульдоги і боксери). Зазвичай, найбільш придатними для виявлення запахів, вважають німецьких вівчарок, лабрадорів, пуделів і спанієлів, як через те, що у них краще нюх, так і тому, що їх дійсно можна дресировати і які раді працювати з людьми [3].

Саме над дослідженням, в якому буде детально перевірена здатність собак виявляти COVID-19 і навчанням таких собак-детекторів працює Лондонська школа гігієни і тропічної медицини (LSHTM) разом з британською некомерційною організацією «Medical Detection Dogs». Їх мета – навчити собак, яких можна було б використовувати в школах, аеропортах та інших громадських місцях для посилення існуючих програм ПАР-тестування. Аналогічне дослідження проводиться в Пенсильванському університеті.

Кілька навчених собак зможуть щодня перевіряти тисячі мандрівників в аеропортах (один собака може обстежити до 250 людей на годину), виявляючи людей, яким може знадобитися додатковий тест для підтвердження або яким рекомендовано самоізолюватись. Це дозволить Великобританії знову відкрити свої кордони для міжнародних поїздок, а влада впевнена, що безсимптомних пасажирів можна буде швидко і ефективно ідентифікувати після прибуття [4].

Вчені підкреслюють ефективність собаки, оскільки їйому потрібно лише 10-100 молекул SARS-CoV-2 для ідентифікації вірусу, тоді як для стандартного обладнання для випробування ланцюгової реакції полімерази потрібно 18 мільйонів. А попередні тести, проведені дослідниками ветеринарного факультету Хельсінкського університету, показують, що собаки можуть відчувати запах вірусу з майже 100% достовірністю. Вони також можуть ідентифікувати людей з вірусом до появи симптомів [5].

Таким чином, можна зробити висновок, що тренований собака є одним із прогресивних інструментів визначення осіб, хворих на COVID-19, оскільки це швидкий, ефективний і неінвазивний метод тестування. Було б доцільно використовувати собак під час триваючої епідемії коронавірусу для перевірки громадян в місцях великого скупчення людей, потягах, туристичних центрах, серед відвідувачів музеїв, театрів, кінотеатрів та спортивних об'єктів, що може допомогти сектору розваг. І що не менш важливо, такий інструмент діагностики може забезпечити використання інших більш обмежених ресурсів медичного тестування там, де вони дійсно необхідні.

Список бібліографічних посилань

1. Detection dogs as a help in the detection of COVID-19 Can the dog alert on COVID-19 positive persons by sniffing axillary sweat samples? Proof-of-concept study // Biorxiv : сайт. DOI: <https://doi.org/10.1101/2020.06.03.132134>.
2. Scent dog identification of samples from COVID-19 patients – a pilot study / P. Jendrny, C. Schulz, F. Twele et al. *BMC Infectious Diseases*. 2020. No. 536. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12879-020-05281-3>.

3. Limam A. How do dogs detect COVID-19 and which dogs do it best? CGTN : сайт. 28.09.2020. URL: <https://newseu.cgtn.com/news/2020-09-28/How-do-dogs-detect-COVID-19-and-which-dogs-do-it-best--U8r9xGugzS/index.html> (дата звернення: 18.10.2020).

4. Who we are // London School of Hygiene & Tropical Medicine : сайт. URL: <https://www.lshtm.ac.uk/research/centres-projects-groups/using-dogs-to-detect-covid-19#who-we-are> (дата звернення: 18.10.2020).

Kmietowicz Z. Sixty seconds on ... covid-19 sniffer dogs // The BMJ : сайт. 25.09.2020. DOI: <https://doi.org/10.1136/bmj.m3758>.

УДК 342.9(477)

ГАРМАШ Вадим Володимирович,

*ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету
внутрішніх справ;*

 <https://orcid.org/0000-0003-4342-8771>

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ І СУЧАСНИЙ СТАН КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

На даний час історія кінології на території України налічує вже понад 70 років. Проте, в незалежній Україні датою створення першого кінологічного підрозділу в структурі Міністерстві внутрішніх справ вважається 2 квітня 1994 року. Відтоді цей день є святом кінологів. Правовою базою для кінологічної роботи органів внутрішніх справ слугувала стаття 14 Закону України «Про міліцію», де визначалась норма застосування спеціальних засобів, а саме було зазначено, що працівники міліції мають право використовувати службових собак [1].

У 2003 році Міністерством внутрішніх справ України був виданий наказ № 1168 «Про створення Кінологічної служби МВС України», а трохи згодом, 07 листопада 2003 року за № 1326 було затверджене «Положення про Кінологічну службу Міністерства внутрішніх справ України», яке закріплювало за Кінологічною службою

статус головного кінологічного підрозділу системи МВС у якості самостійного відділу в структурі блоку кримінальної міліції та визначались основні функції щодо здійснення організаційно-методичної, контрольно-наглядової та облікової діяльності у сфері кінології.

Значну роль у розвитку кінологічної служби відіграв наказ МВС «Про заходи щодо організації діяльності кінологічної служби» виданий від 26 січня 2004 року за № 70, який затверджував Типове положення про кінологічні центри ГУМВС та УМВС України, у якому містились відомості про основні завдання, які на них покладалися. Наказ МВС України від 25.05.2006 року № 515 «Про заходи щодо використання можливостей Кінологічної служби у протидії злочинності в сільській місцевості» мав велике практичне значення, оскільки збільшувалась кількість кінологів у кінологічних центрах, а також, з метою пришвидшення розкриття злочинів, кінологи разом із собаками включалися до складу слідчо-оперативних груп.

Наступним документом у розвитку службової кінології став наказ МВС «Про затвердження Настанови з організації діяльності кінологічних підрозділів органів внутрішніх справ України» від 20 липня 2012 року за № 640, який мав у своїй структурі норми щодо комплектування кінологічних підрозділів, правил підготовки та застосування службових собак, їх розведенні, правилах відбору, утримання та збереження, ветеринарного обслуговування, а також обліку та звітності під час організації кінологічної діяльності.

Слід зазначити, що останнім часом відбувається реформування МВС України, яке спрямоване на перетворення зазначеного міністерства у багатопрофільне, сервісно-орієнтоване, цивільне відомство європейського зразка, яке формує правоохоронну та безпекову політику у державі. Поряд з цим, організаційні зміни в діяльності зазначеного правоохоронного органу сприяли й зміні у нормативних документах, що регламентують діяльність кінологічних підрозділів.

Основу сучасної нормативно-правової бази використання собак у діяльності поліції закладено у Законі «Про Національну поліцію». Де у статті 45-й, присвяченій

застосуванню спеціальних засобів, зазначено, що службовий собака застосовується під час: а) патрулювання; б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення; в) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи; г) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського.

Більш детальну інформацію про напрямки застосування службових собак дає аналіз іншого важливого нормативного документу – наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України», виданого від 01.11.2016 року за № 1145 [2], який крім основних завдань та функцій кінологічних підрозділів, визначає ряд організаційних питань. а саме: порядок використання службових собак під час здійснення службових завдань кінологами НПУ, правила утримання, придбання, ветеринарного забезпечення та списання службових собак, а також основи організації діяльності навчальних закладів поліції (з питань службової кінології), у яких здійснюють підготовку кінологів.

Існують наукові позиції щодо недостатнього рівня сучасного розвитку кінологічних підрозділів та необхідність подальшого вдосконалення цієї сфери у напрямку впровадження європейських стандартів та норм матеріального забезпечення кінологічних підрозділів.

Для вирішення цих питань, Міністерством внутрішніх справ України було прийнято Концепцію розвитку кінологічних служб центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, та Національної гвардії України до 2020 року [3], яка є новим, сучасним і прогресивним засобом управління кінологічними службами з боку МВС.

Отже, кінологічні підрозділи Національної поліції України у своєму сучасному вигляді створені відносно недавно. Проте, перед цим вони мали тривалу історію та пережили період бурхливих змін, внаслідок якого і прийняли свій теперішній стан. Наголосимо, що методичну базу напрацьовану органами внутрішніх справ цілком можливо використовувати й для забезпечення діяльності

кінологічних підрозділів Національної поліції, адже практичні прийоми застосування собак здебільшого не змінилися. Проте, доцільним є оновлення методичних матеріалів з урахуванням сучасних викликів в роботі поліції, таких як підвищення небезпеки незаконного використання вибухонебезпечних пристроїв та вибухівки, зброї тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Про міліцію : Закон України від 20.12.1990 № 565-ХІІ // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-12> (дата звернення: 05.10.2020).

2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : Наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16> (дата звернення: 05.10.2020).

3. Про затвердження Концепції розвитку кінологічних служб центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, та Національної гвардії України до 2020 року : Наказ МВС України від 24.05.2017 № 442 // ІАС Консультант : сайт. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0A0SEF60A6> (дата звернення: 05.10.2020).

УДК 342.924

ЛЕГЕНЬКИЙ Артем Миколайович,
*аспірант Академії Державної
пенітенціарної служби (м. Чернігів)*

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Процедурно-процесуальною формою адміністративної діяльності є адміністративна процедура, яка визначає порядок такої діяльності її суб'єктів та інших учасників. Законодавче регулювання відносин органів публічної адміністрації з фізичними та юридичними особами має

бути обов'язковим елементом правової системи сучасної держави. В Україні ж до цього часу переважна більшість процедурних елементів відносин органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та інших суб'єктів, які законом уповноважені здійснювати владні управлінські функції, з громадянами як правило перебувають поза межами нормативно-правового регулювання, або визначаються підзаконними нормативно-правовими актами. Подібна ситуація потребує нормативно-правового коригування як шляхом видання окремого закону про адміністративну процедуру, так і передбачення порядку регулювання подібних процедур в локальних законах, які регулюють суспільні відносини в окремих галузях державного життя.

Повною мірою зазначене стосується і пенітенціарної системи держави, для якої проблема нормативно-правового регулювання адміністративних процедур є безумовно актуальною. Адже, як справедливо зазначає В. І. Ошовський, діяльність Державної пенітенціарної служби є настільки різноплановою, що в ній мають місце фактично всі види і форми адміністративних процедур, що потребує їх відповідного регламентування [1]. Дослідник відзначає необхідність охоплення системою адміністративних процедур такі напрямки діяльності пенітенціарної служби, як систему добору та спеціалізованого навчання персоналу, забезпечення відповідних умов відбування покарання, дотримання оптимальної кількості ув'язнених або скорочення термінів ув'язнення особам відповідно до рівня їх суспільної небезпеки, запровадження дієвої служби пробації з широкими повноваженнями, та інші [2]. В. В. Карелін абсолютно обґрунтовано відносить адміністративно-правове визначення змісту основних завдань, функцій і процедур, що здійснюються в межах пенітенціарної системи до обов'язкової умови ефективної розбудови усталеного та злагодженого механізму національної державної кримінально-виконавчої політики [3].

Дослідником узагальнено перелік адміністративних процедур, які здійснюються Міністерством юстиції України та його структурними підрозділами в процесі реалізації механізму управління органами та установами виконання покарань, шляхом віднесення до них визначення пріоритетів роботи структурних підрозділів та шляхів їх

досягнення, затвердження планів роботи і відповідних звітів, здійснення контролю за діяльністю підпорядкованих підрозділів, забезпечення працівників службовими приміщеннями та їх облік, розроблення та внесення пропозицій щодо проектування капітального будівництва, реконструкції та ремонту об'єктів ресурсного забезпечення, здійснення технічного нагляду за проведенням робіт на об'єктах кримінально-виконавчого призначення, підготовка та оформлення договорів а також контроль за їх виконанням та підготовка і внесення пропозицій щодо будівництва приміщень установ виконання покарань, тощо. В цілому ж автором визначено ряд функцій адміністративно-правових режимів у сфері виконання покарань, ефективна реалізація яких прямо залежить від правового їх наповнення відповідними процедурними нормами, а саме – контрольно-забезпечувальну та матеріально-технічну функції, а також запобігання порушенням законності та організаційно-правового забезпечення застосування відповідних режимів [4].

А. Є. Круглова, досліджуючи адміністративно-правові засади оцінювання ефективності діяльності органів та установ виконання покарань, виокремлює статус процедурного забезпечення такого оцінювання. Дослідниця звертає увагу на недостатність нормативної основи адміністративно-правового регулювання процедур такого оцінювання і обґрунтовує необхідність удосконалення адміністративного законодавства, яке їх регламентує. При цьому зазначені адміністративні процедури оцінювання мають визначати ефективність діяльності органів та установ виконання покарань з питань дотримання стану правопорядку, кадрової політики, ґрунтуючись на базовому критерії належного забезпечення правового статусу засуджених та персоналу [5].

Вагоме місце в загальній структурі діяльності пенітенціарної системи займають місце адміністративні процедури організації пробації. Д. В. Чернишов пропонує наступне визначення таких процедур: «Адміністративно-правові процедури організації пробації в Україні – це офіційно встановлені на законодавчому рівні порядок та підстави застосування до суб'єкта пробації системи наглядових та соціально-виховних заходів, які виконуються органами пробації за рішенням суду, без

відбування покарання в місцях позбавлення волі й із забезпеченням необхідної для суду інформації, що характеризує суб'єкта пробації» [6, с. 181]. Автором запропонована поетапна структура адміністративних процедур у сфері пробації, яка складається з подання письмового запиту суду до органів пробації для збирання інформації щодо обвинуваченого, прийняття та забезпечення рішення щодо проведення органами пробації певних пробаційних заходів та досягнення мети пробації, яка полягає у виправленні засуджених та їх поверненні до нормального соціального життя.

Таким чином, адміністративні процедури займають вагомe місце в адміністративно-правовому забезпеченні функціонування практично всіх структурних елементів пенітенціарної системи, що спричинило посилену увагу до їх дослідження вченими-правознавцями. Зазначені дослідження базуються на загальнотеоретичних засадах теорії адміністративних процедур науки адміністративного права та враховують специфіку діяльності і функціонування пенітенціарної системи.

В той же час суттєвою проблемою залишається недостатність нормативно-правового регулювання застосування адміністративних процедур як в цілому по системі національного законодавства, так і в окремих галузях, до яких відноситься і пенітенціарна. Зазначена проблема потребує паралельного вирішення як шляхом запровадження загальноадміністративного регламентування адміністративних процедур через прийняття адміністративно-процедурного кодексу, або закону про адміністративні процедури так і розроблення відповідного галузевого законодавства, що регулює адміністративні процедури в межах пенітенціарної системи.

Список бібліографічних посилань

1. Ошовський В. І. Принципи адміністративних процедур в діяльності Державної пенітенціарної служби України. *Європейські перспективи*. 2014. № 8. С. 65–69. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/evpe_2014_8_13.pdf (дата звернення: 12.10.2020).

2. Ошовський В. І. Шляхи вдосконалення адміністративних процедур діяльності Державної пенітенціарної служби України крізь призму зарубіжного досвіду. *Наше право*. 2015. № 5. С. 36–42. URL:

http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nashp_2015_5_8.pdf (дата звернення: 12.10.2020).

3. Карелін В. В. Функції адміністративно-правових режимів у сфері організації виконання покарань. *Право і суспільство*. 2018. № 6, ч. 1. С. 138–146. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/6_2018/part_1/26.pdf (дата звернення: 12.10.2020).

4. Карелін В. В. Функції адміністративно-правових режимів у сфері організації виконання покарань. *Право і суспільство*. 2018. № 6, ч. 1. С. 138–146. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/6_2018/part_1/26.pdf (дата звернення: 12.10.2020).

5. Круглова А. Є. Адміністративно-правові засади оцінювання ефективності діяльності органів та установ виконання покарань : дис. ... канд. юрид наук : 12.00.07. Харків, 2016. 277 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/dissertations/7/4.pdf> (дата звернення: 12.10.2020).

6. Чернишов Д. В. Адміністративно-правові процедури організації пробації в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 6. С. 179–182.

УДК 342.9(477)

КОРДЮКОВА Карина Вікторівна,

*курсант групи ФЗ-203 факультету № 3 Харківського
національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

ЧИШКО Катерина Олександрівна,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри поліцейської діяльності та публічного
адміністрування факультету № 3
Харківського національного університету
внутрішніх справ*

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КІНОЛОГІЧНОГО ПІДРОЗДІЛУ ПОЛІЦІЇ ГОНКОНГУ

Створення кінологічного підрозділу в поліції Гонконгу починає свій відлік з 1949 року, коли стало зрозуміло, що собак можна використовувати для: охорони кордонів, пошуку людей, предметів і речовин; затримання злочинців

тощо. Саме в цьому році керівництвом поліції було прийнято рішення про придбання чотирьох ельзаських патрульних собак (на сьогодні їх налічується більше ста) і створення для них належних умов на базі старого поліцейського складу. Навчанням і тренуваннями собак на той час займався спеціально найнятий дресирувальник, не з числа співробітників поліції. В 1956 було прийнято рішення про розширення цього підрозділу та створення штаб-квартири в одному з відділів поліції. На долю кінологічного підрозділу випало ще декілька «переїздів» у 1964, 1995, 2001 і 2003 роках. Останнє місце розташування кінологічного підрозділу поліції обладнане адміністративною зоною (офісами), медичним центром для собак, критою тренувальною зоною і майданчиком на відкритому повітрі та має велику територію, яка дозволяє всім поліцейським собакам пройти максимально широкий спектр новітніх тренувань [1].

Щодо типів і видів собак кінологічного підрозділу поліції Гонконгу необхідно зазначити, що на етапі створення – це були ельзасці, більш відомі як німецькі вівчарки. Це оптимальна порода собак для служби, здебільшого через їх якості: вірність, хоробрість і бойову виправку. Потім на службу в поліцію було «прийнято» спрингер-спанієлів і лабрадорів, котрих використовували для пошуку наркотиків і небезпечних вибухових речовин через їх чудовий нюх. В останні роки, популярності серед службових собак набувають бельгійські вівчарки, яких також називають малинуа. За останні кілька десятиліть порода малинуа була удосконалена, шляхом схрещування з голландськими вівчарками, німецькими вівчарками і данськими догами, і тепер це собака середнього розміру з більшою маневреністю. Малинуа також живуть довше, в середньому 13 років, більш працездатні і менш схильні до хвороб і травм. Крім того, що це вірна і доброзичливий собака, вона також дуже розумна, дуже слухняна і проста в дресируванні, тому в даний час вона широко використовується на службі у всьому світі.

Ряди службових собак поповнюються місцевими собаками чи собаками купленими за кордоном. Місцевих собак, як правило, купують у представників громадськості, Департаменту сільськогосподарського рибальства і охорони

природи Гонконгу чи Товариства по запобіганню жорстокому поводженню з тваринами.

В Гонконгу діють так звані програми усиновлення поліцейських собак після закінчення строку їх служби (по досягненні дев'ятирічного віку): кінологи, котрі на протязі декількох років працювали з собаками забирають їх додому як домашніх улюбленців, а іншим допомагають знайти нову родину. Всі особи бажаючи забрати службову собаку, котра досягла пенсійного віку проходять перевірку, в процесі якої встановлюються перспективні матеріальні та психоемоційні умови проживання собак. Кінологічний підрозділ не передає на утримання службових собак пенсійного віку особам, котрі взагалі не мають досвіду утримання таких тварин. Собаки поліції Гонконгу виконують безліч завдань, наприклад: патрулювання; виявлення наркотиків і вибухових речовин; збір доказів на місцях злочину і відстеження підозрюваних або зниклих без вести. Підбір собак для конкретних завдань в основному залежить від їх породи і прагнення окремих собак [1].

Використання зарубіжного досвіду розвитку та становлення тієї чи іншої інституції завжди є актуальним в контексті його використання під час розбудови ідентичного національного суб'єкта. В такому сенсі кінологічний підрозділ поліції Гонконгу не є виключенням, а досвід однієї із прогресивних країн сходу можна запровадити і в Україні, принаймні щодо вирішення питань про поповнення кінологічних підрозділів територіальних органів Національної поліції України та розміщення таких собак після закінчення служби.

Список бібліографічних посилань

1. Hong Kong Police Dog Unit // Hong Kong Police Force : сайт. URL: https://www.police.gov.hk/ppp_en/11_useful_info/pdu/index.html (дата звернення: 09.10.2020).

УДК 342.951

УРБАН Володимир Анатолійович,

*курсант групи Ф1-203 Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

СЕЛЮКОВ Вадим Сергійович

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
поліцейської діяльності та публічного адміністрування
факультету № 3 Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ЩО РОБИТИ «ЧОТИРИЛАПИМ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ» У ВІДСТАВЦІ?

Протягом багатьох років собака була надійним другом та чотирилапим товаришем для людини. Не винятком це є і для кінологічних підрозділів Національної поліції України. Німецька вівчарка, малінуа, лабрадор, англійський спаліель, фокстер'єр – всі ці породи собак десятиліттями служать вірою і правдою на благо суспільства, допомагають розкривати злочини, підтримувати публічний порядок, та є незамінними колегами по службі в органах внутрішніх справ України. Проте, існують випадки, коли службові собаки більше не здатні виконувати ті завдання, що поставлені перед ними, і тому ці собаки відправляються у відставку. На жаль, гідною відставкою це можна назвати лише умовно, бо на жодні привілеї при виході на «пенсію» службові собаки розраховувати не можуть. Держава, зокрема правоохоронні органи України не контролюють ні їх подальше прилаштування, не надають жодного фінансування на утримання чотирилапих ексслужбовців. Наразі у кінологічних підрозділах є актуальною проблема відправки у відставку службових собак, після того як їх ідентифікують такими, що не підлягають для несення служби.

Аналізуючи дане питання, варто приділити увагу нормативно-правовому акту, який регламентує діяльність кінологічних підрозділів, а саме Наказу № 1145 Міністерства внутрішніх справ України від 01.11.2016 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України» [1]. У ньому чітко вказаний перелік неусувних вад, хвороб та

недоліків, що виключають використання собаки (цуценяти) у службовій і племінній діяльності.

До основних недоліків можна віднести:

1) Слабке чуття, через яке собака втрачає свої професійні якості;

2) Старість (8-10 років), у такому віці собака не відповідає заявленим критеріям для проходження служби у кінологічних підрозділах правоохоронних органів;

3) Травматичні ушкодження, хвороби що призводять до незворотної втрати працездатності і не виправдовують витрат на лікування;

4) Недоліки основних типологічних властивостей нервової діяльності (надвисока або вкрай низька збудливість).

Що правда, ні слова про те що буде відбуватися зі службовою собаку у відставці у даному нормативно-правовому акті немає.

Нині прилаштуванням та життям чотирилапих ексслужбовців займаються волонтери та небайдужі люди, комусь з службових собак щастить більше – вони після виходу на пенсію залишаються разом зі своїми напарниками і надалі. Цю окрему частину собак переводять до розплідника, бо самці цілком здатні давати своє потомство навіть у віці 9-10 років. Зрештою, на практиці не є рідкістю такі випадки, коли службовці вирішують взяти опіку над собакою у свої руки та стають щасливими господарями вже не службових, а домашніх собак.

На мою думку, варто створити державний інтернет-ресурс, певний реєстр службових тварин на якому люди мали б можливість придбати чотирилапого товариша у відставці. Така практика широко розповсюджена у країнах ЄС, таких як Польща та Чехія, там службового собаку на пенсії можна придбати через інтернет у відповідному державному реєстрі службових тварин на продаж. Зокрема, я вважаю, що перед тим, як віддати собаку на прилаштування, варто спочатку ретельно перевіряти господаря, потім – чи зможе він забезпечити гідні умови для життя собаки, і тільки після цих дій можна розглядувати цю особу, як кандидатуру опікуна для службової собаки у відставці.

Чинне законодавство у сфері регулювання діяльності кінологічних підрозділів має чимало актуальних проблем,

на які потрібно суттєво звернути увагу. Оскільки службові собаки – це не тільки спеціальний засіб, як зазначено у статті 45 Закону України «Про Національну поліцію» [2], але й живі створіння які віддають все своє життя для того щоб вірно служити українському народові, тому і вони мають мати гідну відпустку та забезпечення зі сторони держави.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : Наказ МВС України від 01.11.2016 №1145 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16> (дата звернення: 09.09.2020).

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 09.09.2020).

УДК 342.9

ЄДУШЕВА Крістіна Володимирівна,

курсант групи ФЗ-205 факультету № 3

Харківського національного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КРЕПАКОВА Марина Юріївна,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету

внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК У ДІЯЛЬНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ

Управління державної охорони України є державним правоохоронним органом спеціального призначення, підпорядкованим Президентові України та підконтрольним Верховній Раді України [1].

У системі забезпечення національної безпеки УДО України посідає особливе місце. Головні завдання спеціальної служби спрямовані на забезпечення безпеки Президента України, вищих посадових осіб держави, а також на охорону адміністративних будівель та об'єктів органів державної влади України.

Також у сфері відповідальності УДО України - охорона глав іноземних держав, парламентів та урядів і членів їхніх сімей, керівників міжнародних організацій, які прибувають в Україну чи перебувають на її території.

Відповідно ст. 12 Закону України "Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб" На Управління державної охорони України покладаються наступні завдання: здійснення державної охорони щодо органів державної влади України; забезпечення безпеки посадових осіб, визначених цим Законом, за місцем їх перебування як на території України, так і за її межами; забезпечення безпеки членів сімей посадових осіб, визначених цим Законом, які проживають разом з ними або супроводжують їх; запобігання протиправним посяганням на посадових осіб і членів їхніх сімей та об'єкти, щодо яких здійснюється державна охорона, їх виявлення та припинення; охорони об'єктів, визначених цим Законом; забезпечення безпечної експлуатації транспортних засобів, призначених для визначених цим Законом посадових осіб; участі у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом.

Одним із засобів ефективного виконання зазначених завдань управління державної охорони є використання службових собак. Так, до структури УДО України входить кінологічний центр Управління державної охорони, де на рівні з військовослужбовцями службу несуть і собаки. Службові собаки УДО України виконують особливі завдання. Вони охороняють перших осіб держави та здійснюють пошукову роботу з виявлення вибухових предметів перед проведенням охоронних заходів.

Слід відзначити надзвичайну закритість Управління державної охорони України, що обумовлено специфікою службової діяльності. Інформація про структуру та функціональні обов'язки підрозділів УДО України у відкритому доступі має фрагментарний характер.

Відомості щодо методик підготовки та порядку застосування службових собак в УДО України відносяться до відомостей, що становлять службову інформацію в Управлінні державної охорони України, тобто є публічною інформацією з обмеженим доступом [3].

Згадування про службових собак зафіксовано в п. 4 Наказу Управління державної охорони України від 27.05.2011 № 210 “Про затвердження Порядку забезпечення безпеки посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона у місцях постійного та тимчасового перебування”: пост охорони (пост оперативного наряду) - усе доручене майно для охорони та оборони військовослужбовцю УДО України, а також місце або ділянка місцевості, на якій він виконує свої обов'язки. До постів також належать об'єкти та ділянки місцевості, що їх охороняють військовослужбовці УДО України, на яких встановлено технічні засоби охорони або є вартові (службові) собаки. Відповідно до п 22 військовослужбовці УДО України мають право застосовувати спеціальні й транспортні засоби, а також використовувати службових собак у таких випадках: для захисту посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, громадян і самозахисту від нападу та інших дій, що створюють загрозу їх життю або здоров'ю; для відбиття нападу на об'єкти охорони, прилеглі до них будівлі, приміщення, споруди й транспортні засоби незалежно від їх належності або їх звільнення у разі захоплення; для затримання й доставки в міліцію або інші правоохоронні органи осіб, які вчинили правопорушення, якщо зазначені вище особи чинять опір військовослужбовцям УДО України або якщо є підстави вважати, що вони можуть вчинити втечу чи завдати шкоди оточуючим або собі; для припинення опору військовослужбовцям УДО України та іншим особам, які виконують свої службові обов'язки [2].

Вид спеціального засобу, час початку та інтенсивність його застосування визначаються з урахуванням обстановки, що склалася, характеру правопорушення й особи правопорушника.

Також, слід зазначити, що військовослужбовці Управління державної охорони України під час здійснення державної охорони мають право зберігати, носити і

застосовувати вогнепальну зброю та спеціальні засоби на підставі і в порядку, передбачених Законом України "Про Національну поліцію", військовими статутами та прийнятими відповідно до них нормативними актами, провозити зброю та спеціальні засоби в усіх видах транспорту.

Відповідно до Закону України "Про Національну поліцію" ст. 45 розділу V серед спеціальних засобів у п. 12) визначено, що службовий собака застосовується під час: а) патрулювання; б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення; в) під час конвоювання (доставляння) затриманої або заарештованої особи; г) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського» [4].

Отже, з цього можна зробити висновок, що кінологічне забезпечення УДО України допомагає здійсненню охорони перших осіб держави та пошукової роботи з виявлення вибухових предметів перед проведенням охоронних заходів, надає змогу ефективно застосовувати профілактичні заходи і заходи припинення порушень.

Список бібліографічних посилань

1. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб : Закон України від 04.03.1998 № 160/98-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160/98-вр> (дата звернення: 03.10.2020).

2. Про затвердження Порядку забезпечення безпеки посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона у місцях постійного та тимчасового перебування : Наказ МВС України від 27.05.2011 № 210 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0700-11> (дата звернення: 02.10.2020).

3. Перелік відомостей, що становлять службову інформацію в Управлінні державної охорони України : затв. Наказом начальника Управління державної охорони України від 27.02.2018 № 85 // Управління державної охорони України : сайт. URL: <http://do.gov.ua/?q=uk/page/perelik-vidomostey-shcho-stanovlyat-sluzhbovu-informaciyu-v-upravlinni-derzhavnoyi-ohoroni> (дата звернення: 01.10.2020).

4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 02.10.2020).

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

**Особливості організації кінологічної
діяльності правоохоронних органів
в Україні**

Тези доповідей учасників
науково-практичного семінару

(м. Харків, 29 жовтня 2020 р.)

Відповідальні за випуск: *В. С. Селюков, Н. О. Волошина*
Коригування списку бібліографічних посилань:
С. С. Тарасова
Комп'ютерне верстання: *А. О. Зозуля*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 3,73. Обл.-вид. арк. 2,74.
Тираж 25 пр. Зам. № 2020-21.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від
22.01.2008